

Over het beperken van de reikwijdte van de Jeugdwet, 20250409 wetsvoorstel reikwijdte op hoofdlijnen v projectgroep

Marlies Kennis, Oidos Nijmegen; Erwin Lots, CJG Capelle ad IJssel; Bianca Kingma, Lokalis Utrecht; Sophie Hospers, strategisch ontwikkelaar Associatie Wijkteams

30 April 2025

Naar aanleiding van het wetsvoorstel reikwijdte op hoofdlijnen geven we de volgende overwegingen mee:

Algemeen

- Al eerder hebben we aangegeven niet te geloven dat op dit moment een wetsvoorstel reikwijdte zal helpen om de gewenste doelstelling (beheersbaar maken van de kosten door gemeenten handvatten te geven hoe ze specialistische jeugdhulp kunnen afbakenen) te bereiken. Dat vinden we nog steeds.
- Het terugdringen van het jeugdhulpgebruik gaat over het wegnemen van oorzaken. Dat ligt buiten de jeugdwet. De jeugdwet zou moeten regelen wat je als overheid, *gegeven die oorzaken*, kunt/moet doen aan verzachting en ondersteuning (en ja, soms is dat blijvend).
- Als je een verschuiving 'naar de voorkant' wil realiseren, geef dan als Rijk (indicatieve) verhoudingen tussen basishulp een aanvullende hulp in een gemeente mee. Zowel in aantallen als in kosten. Moet dat 50-50 worden? 70-30? Wil je dat in zijn algemeenheid bepalen (voor alle gemeenten hetzelfde)? Of is dat ook maatwerk per gemeente, of per wijk? Dat helpt om een vergelijkbaar aanbod in verschillende gemeenten te creëren. Lokaal weet je vervolgens beter welke expertise in welke wijk belangrijk is (in een wijk van vooral hoogopgeleide ouders, hoeft er niet veel expertise LVB te zijn, in een wijk waar veel armoede is, zet je veel financieel experts in).
- Als je de kosten wil beheersen, begin dan een debat over marktwerking. Hugo de Jonge zei in 2018 al dat hij het verplicht aanbesteden ging aanpakken.
- We onderschrijven overigens van harte de noodzaak en wenselijkheid van het beheersbaar maken van de kosten. We zijn van mening dat de huidige voorstellen een kostenopdrijvende werking zullen hebben. Er worden nu dingen als standaard vastgelegd, die helemaal niet overal nodig en wenselijk zijn. Bovendien legt het de gewenste transformatie beweging uniform vast, en beperkt dus het bieden van maatwerk, afgestemd op de huishoudens en wijken. Dat zouden wij zeer betreuren.

Over de tekst

- Er wordt in de tekst gesproken van 'de doelstelling' Maar in het kopje 'Doelen' staan geen doelen maar uitgangspunten benoemd. Het zou ons helpen als de doelstelling scherp en concreet geformuleerd wordt, dan kunnen we daarop de tekst beoordelen.
- Er worden op te veel plaatsen teveel details benoemd, die teveel gaan over het hier en nu (denk aan 'groepsaanbod, of digitaal aanbod'). Daarmee zet je de gewenste beweging onnodig vast (en veroorzaakt je een prijsopdrijvende werking, omdat je dingen verplicht die wellicht over een aantal jaar weer in een ander licht zijn komen te staan; we hebben nog te weinig evidence over zulke specifieke vormen).
- We zijn blij met een formulering over de voorliggende van de algemene voorzieningen. Daarbij zou echter ook bepalingen over voorliggendheid, of op z'n minst gelijktijdigheid, van andere ondersteuning uit andere wetten opgenomen moeten worden (denk aan passend onderwijs, GGZ hulp, mediatie bij echtscheiding, etc). Dat vraagt spiegelbepalingen in de andere wetten.

- Er worden (verregaande) voorstellen gedaan over verplichte basisvoorzieningen, waaronder welzijn, inlooplekken en 'informele steun'. Veelal gaat dat om zaken wat mensen uit hun goede hart voor anderen over hebben (en die dan van de gemeente een steuntje in de rug krijgen). Dat kun je niet in de wet opnemen. Als je initiatieven van de samenleving wettelijk gaat willen vastleggen, ga je het regelen, formaliseren en professionaliseren. Daarmee wordt het per definitie duurder en haal je juist het werkzame element ('het hart') eruit. Bovendien hoef je in een gemeente in het Gooi waarschijnlijk geen inlooplekken voor inwoners te organiseren. Dus je verplicht sommige gemeenten tot onzinnige dingen.
- Er wordt in de tekst onzorgvuldig nagedacht over verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Gemeenten zijn niet de baas over onderwijs of kinderopvang (waar ze dan verplicht iets moeten organiseren tbv sociale basis p. 8); lokale teams hebben geen bevoegdheid over passend onderwijs of GGZ, dus kunnen de hulp daarvoor ook niet organiseren (p. 16).
- Het spreken van een flexibele schil, naast basishulp (door lokale teams) en aanvullende hulp is verwarrend en onnodig complicerend. Je wil dat alle aanvullende hulp zich verhoudt tot het dagelijks leven van inwoners en eenvoudig toevoegbaar is door lokale teams (zowel in de vorm van handson consultatie, als van ondersteuning van inwoners en diens sociale omgeving). Je wil niet dat er een driedeling (lokaal team, flexibele schil en aanvullende hulp) komt in verschillende vormen van hulp (want aan elk worden dan weer specifieke eisen en regels gesteld), maar juist dat hulp goed op elkaar aansluit (matched i.p.v. stepped). En dan wil je ook dat expertise vrij toegankelijk is (dus zonder individuele indicatie).
- Aanvullende hulp heeft een eigenstandige opdracht. Maak dat niet afhankelijk van het 'al dan niet toereikend zijn' van de basishulp (p.13). Dat doet beiden geen recht.
- De tekst over 'toereikend aanbod' (ad e.p.14) voegt geen inhoud toe. Idem voor de tekst over aard en ernst (ad g, p.15).
- Mbt het afwegingsproces: hiermee gaat de overheid op de stoel van de professional zitten, zowel van het lokale teams als van de specialistische jeugdhulp. Dit kan echt niet! Te veel detail, verkeerde aannames, een simplificering van de complexiteit,
- Er worden te veel 'kaders' beschreven, die elkaar bovendien allemaal overlappen. Zo'n kader hoort niet in de wet maar zou een professionele standaard moeten zijn (we lezen: triage, brede analyse, verklarende analyse, gezinsplan, afwegingsproces, een stappenplan, de keuzehulp, 5 vragen voor de intake en nog 3 erna – p.17; we snappen door de bomen het bos niet meer). Verwijs gewoon naar 'volgens professionele standaarden'.
- Het stellen van de vragen uit het afwegingsproces aan iedere inwoner bij een intake heeft als gevolg dat we meer zorg gaan inzetten (je doet niet voor iedere inwoner een intake; als een ouders zich meldt voor hulp omdat de peuterspeelzaal hun kind weigert omdat het nog niet goed kan praten, ga je met de peuterspeelzaal praten).
- Vraag 6 formuleert de kern van de doelstelling van de wet reikwijdte. *Is de ernst of de aard van de opgroei- of opvoedingsproblemen, psychische problemen of stoornissen in relatie tot de toereikendheid van de eigen mogelijkheden van het gezin (ook volgens jeugdige en gezin zelf) zodanig dat jeugdhulp noodzakelijk is?* En precies op deze vraag is er nul tekst geproduceerd.
- Betekent de vraag 'is de ouder beschikbaar' (ad i. p.17) dat als het antwoord nee is, omdat de ouder bijvoorbeeld 5 dagen werkt (al dan niet vrijwillig), dat de overheid dan verplicht opvang/hulp voor een kind moet betalen? Hoe verhoudt zich dat tot de eigen verantwoordelijkheid en tot een poging de kosten te beperken?

Over lokale teams in de tekst

- Als je wil formuleren waarvan lokale team zijn, formuleer dat dan in termen van effecten voor inwoners, en niet in termen van (standaard) aanbod. Ondersteuning bieden is immers altijd maatwerk. Wat ons betreft ziet dat lijstje er dan uit zoals in het kader – zie volgende pagina (gebaseerd op [de brede opdracht van lokale teams](#)). We zouden er tijd en energie in

willen steken om dit ook met anderen (met name inwoners) te toetsen. Een dergelijk lijstje is ook toetsbaar door bijvoorbeeld de inspectie.

- De argumentatie dat het werk van een lokaal team niet om een beschikking zou vragen ontbreekt. Als je een plan maakt, doe je een individuele beoordeling. Volgens de WMO vraagt dat om een beschikking. Al eerder hebben we de dubbele, en tegenstrijdige werking van de jeugdwet en de Algemene wet bestuursrecht benoemd. Ook de commissie van Ark doet dat. We missen de doordenking daarop.
- De genoemde opsomming van basishulp doet geen recht aan wat lokale teams in de praktijk doen. Het gaat teveel uit van het perspectief van 'opvoedvragen' (van hoogopgeleide, witte mensen).
- Wat er nu opgeschreven staat van wat een lokaal team zou moeten doen, heeft een kostenopdrijvende en medicaliserende werking. Als voor iedere inwoner die zich meldt een brede analyse moet gaan doen, dan vind je nog veel meer. Idem voor het geformuleerde afwegingsproces (ad h).

Wat mag je van lokale teams verwachten?

Zet wat ons betreft in wet:

*Gemeenten zorgen er voor **dat** er een lokaal team is dat zelf hulp biedt aan huishoudens.*

Zodat inwoners zich ook door lokale team gesteund voelen in het zelf realiseren van

- ✓ *bestaanszekerheid, zoals wonen & inkomen,*
- ✓ *betekenisvol meedoen oftewel participatie,*
- ✓ *het hebben van een sociaal netwerk met liefdevolle, duurzame relaties*
- ✓ *jezelf en dus anders kunnen zijn.*

Lokale teams bieden:

- *Beschikbaarheid/aanwezigheid, hulp en ondersteuning; integraal, gratis, beschikkingsvrij.*
- *In buurten, groepsgewijs en aan individuele inwoners;*
- *Het dagelijkse leven van inwoners en hun context versterkend; het lokaal team versterkt huishoudens ook door hen te helpen elkaar te helpen;*
- *Ze zijn zowel lang als kort, zowel licht als zwaar en intensief betrokken*
- *Ze zijn vindbaar, toegankelijk, direct beschikbaar;*
- *Ze staan naast de inwoner, relationeel, present, samen beslissend, rechtsbeschermend; maar de vraag niet overnemend. En altijd met toestemming werkend.*
- *Concreet en duurzaam helpend, versterken van zelfoplossend vermogen (van huishouden én omgeving);*
- *dat integraal kijkt naar vragen van kinderen, jongeren, gezinnen en volwassenen.*

- *Ze zijn helder en navolgbaar in oordeels- en besluitvorming;*
- *Ze werken kostenbewust en met nuchtere, realistische, concrete doelen, met focus (niet alles is oplosbaar);*
- *Ze werken samen met andere partners;*
- *Ze treden op als kritische vriend van inwoners, gemeenten en de gemeenschap.*

- *Ze kunnen aanvullende hulp (jeugdhulp & WMO) consulteren en erbij halen; en anderen (denk aan GGZ, passend onderwijs etc) consulteren (PM-> dit vraagt iets van de afspraken van gemeenten met anderen; ook spiegelbepaling onderwijswet, zvw en WLZ etc.)*